

4 maj 2026
Finansdepartementet
Ert dnr: Fi2026/00109
Vårt dnr: 11, u2026, 6/yb

Studieförbundens yttrande över Utvidgad avdragsrätt för sponsring m.m. (SOU 2026:5)

Studieförbunden i samverkan är bransch- och intresseorganisation för de åtta studieförbund som emottar statsbidrag från Folkbildningsrådet. En stor del av studieförbundens folkbildning finns inom kulturområdet och studieförbunden bedriver kulturverksamhet i alla Sveriges kommuner, i egen regi och tillsammans med andra föreningar.

Sammanfattning

Studieförbunden i samverkan bedömer att den föreslagna utvidgningen av avdragsrätten för sponsring får mycket begränsad betydelse för studieförbundens verksamhet. Förslaget kan inte kompensera för minskade generella statsbidrag och riskerar att skapa geografiska och verksamhetsmässiga obalanser inom folkbildningen.

Vi bedömer att förslaget saknar relevans för folkbildningens grundläggande finansieringsbehov.

Studieförbunden är underfinansierade

Studieförbundens folkbildning har idag en blandad finansiering, där stat, region, kommun och övriga bidragsgivare stod för 55 % av resurserna 2024, och deltagarna själva stod för 45 %.¹ En stabil offentlig finansiering möjliggör för studieförbunden att finnas i hela landet och utgöra en infrastruktur för folkbildning även på mindre orter och för deltagare med liten betalningsförmåga. Statsbidraget till studieförbunden har sänkts med 500 miljoner kronor under tre år, en tredjedel av

¹ Folkbildningsrådet (2025). *Studieförbundens ekonomi 2024*. *Studieförbundens ekonomi 2024*; Studieförbunden (2025) *Studieförbunden förlorar ideellt arbete värt 260 miljoner kronor*. *Det ekonomiska värdet av cirkelledares ideella arbete*

statsbidraget. Under de två första nedskärningsåren försvann en femtedel av verksamheten. Minskningen av verksamheten har drabbat landsbygden särskilt hårt.²

Folkbildningen försvagas mest i landsbygder, och studieförbundsdeltagandet minskade mest i landsbygdernas socioekonomiskt svagare områden.³

Det största privata bidraget till folkbildningen är cirkelledarnas ideella arbete, som motsvarade ett ekonomiskt värde om 1,3 miljarder kronor 2024. Det ideella arbetet kompenserar dock inte för den minskade offentliga finansieringen. I stället är sambandet det motsatta: när statsbidraget skars ned så minskade organisationernas möjlighet att organisera det ideella arbetet. Konsekvensen blev att studieförbunden gick miste om ideellt arbete under 2024 motsvarande ett värde av 260 miljoner kronor, när statsbidraget under samma tid minskade med 250 miljoner kronor. Studieförbunden befarar att samma samband kan gälla för sponsring: med en svagare grundfinansiering finns en mindre infrastruktur som kan skapa synliga verksamheter som är relevanta för privata sponsorer, och en försvagad administrativ kapacitet för att ta emot sponsring.

Över hela landet arbetar folkbildare för att söka nya och blandade finansieringsformer för att till del kompensera för det nedskurna statsbidraget. Vår erfarenhet är dock att extern finansiering av olika slag inte kan kompensera för det minskade statsbidraget, eftersom viljan till givande inte blir större när statsbidraget blir mindre. Studieförbunden och många andra organisationer arbetar mer intensivt med att söka extern finansiering. Det finns inga empiriska belägg för att extern finansiering ökar i takt med ökade behov. Extern finansiering styrs i stället i huvudsak av finansiärernas ekonomiska förutsättningar och strategiska prioriteringar. Effekten av den ökade sökaktiviteten blir att konkurrensen om tillgängliga medel ökar.

Sponsring löser inte problemet

Studieförbunden ser positivt på ambitionen att stärka civilsamhällets finansiering, men ser inte förslagen i utredningen som en lösning på de finansieringsutmaningar som sektorn står inför. En utökad avdragsrätt för sponsring kan inte kompensera för minskade offentliga anslag. För att säkra en demokratisk infrastruktur för fri folkbildning i hela landet krävs långsiktiga, generella bidrag.

Studieförbundens resurser används till största delen för att bekosta en infrastruktur för folkbildning. Själva folkbildningsverksamheten genomförs oftast genom ideellt arbete. Vår erfarenhet är att privata finansiärer inte är beredda att sponsra de

² Folkbildningsrådet, Studieförbunden och Svensk biblioteksforening (2025) *Vid vägs ände? Vid vägs ände? Hur nedskärningar för folkbibliotek och studieförbund påverkar kulturens infrastruktur* | Studieförbunden

³ Studieförbunden (2026) *Studieförbundens folkbildning per RegSO. Studieförbundens folkbildning per RegSO*

grundläggande driftskostnader – IT-system, städning, administration och lokalhyra – som är nödvändiga för att studieförbunden ska kunna utgöra en infrastruktur för folkbildning.

I den mån studieförbunden tar emot privat finansiering som går att jämföra med sponsring, så finansierar den specifika och tydligt avgränsade projekt. Externa finansiärer har ofta detaljerade krav på utformning som inte stämmer överens med studieförbundens övriga bidragsvillkor, eller som motverkar folkbildningens ideal om deltagarstyrning. Särrapportering av små och avgränsade projekt kräver en administrativ apparat som konsumerar stora resurser.

För att kunna ta emot sponsring behöver studieförbunden ha en stabil grundfinansiering till infrastrukturen. Utan en grundfinansiering blir det inte möjligt att genomföra projekt med privat finansiering, eller att organisera det ideella arbetet som är stommen i den föreningsdrivna folkbildningsverksamheten.

7.3 En särskild avdragsregel för sponsring m.m.

Resurserna till studieförbunden inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid har minskat kraftigt under senare år. Parallellt har regeringen tagit initiativ för att öka den privata finansieringen på kulturområdet, varav denna utredning är en del.

Studieförbunden bedömer att en utökad avdragsrätt för sponsring har begränsad relevans för folkbildningen. Verksamheten vilar på en annan logik än exempelvis elitidrott och större kulturinstitutioner. Folkbildningen är deltagarstyrd och bygger på demokratiska arbetsformer där innehållet bestäms av deltagarna. Endast cirka 15 procent av studiecirkel och annan folkbildning drivs i egen regi, medan 85 procent genomförs tillsammans med föreningar eller initieras av fria grupper.⁴

Utredningens förslag utgår från att sponsring ska vara affärsmässigt motiverad genom motprestation i form av exponering eller annan kommersiell nytta. Studieförbundens verksamhet präglas dock av småskalighet, deltagarstyrning och begränsad extern synlighet. De flesta studiecirkel och lokala arrangemang saknar därmed den exponeringsyta som krävs för att sponsring ska vara skattemässigt avdragsgill enligt affärsmässighetsprincipen. Sammantaget bedömer vi att den föreslagna avdragsregeln endast i mycket begränsad utsträckning kan användas inom folkbildningen.

Om sponsring ändå förekommer finns risk för selektiv resursfördelning. Verksamheter i större städer och med hög synlighet har bättre förutsättningar att attrahera sponsorer än småskaliga cirkel i landsbygder och socioekonomiskt svagare områden. Förslaget riskerar därmed att förstärka geografiska och sociala skillnader.

⁴ Folkbildningsrådet (2024) *Folkbildningens betydelse för samhället 2023 – Folkbildningsrådets samlade bedömning. Folkbildningens betydelse för samhället 2023*

En sponsringsmodell riskerar att missa den grundläggande infrastruktur som studieförbunden främst behöver finansiera och som är en förutsättning för att enskilda projekt ska kunna genomföras. Det finns en tydlig diskrepans mellan vad sponsorer typiskt sett efterfrågar – synlighet – och vad verksamheten behöver – långsiktig finansiering av infrastrukturen.

Vi bedömer att förslaget saknar relevans för folkbildningens grundläggande finansieringsbehov.

7.4 Behövs ändamålsenliga begränsningar?

Inom folkbildningen finns en lång tradition av samverkan med trossamfund och politiska rörelser – flera studieförbund är sprungna ur dessa rörelser. Erfarenheten visar att gränsdragningar, såsom utredningens förslag gentemot politisk och religiös verksamhet, ofta leder till rättsosäkerhet och en godtycklig särbehandling. En modell som förutsätter gränsdragningar mellan politisk, religiös och annan ideell verksamhet riskerar att skapa rättsosäkerhet och indirekt ideologisk prövning. Detta står i spänning med principen om fri och självständig folkbildning.

För branschorganisationen Studieförbunden i samverkan

David Samuelsson
Generalsekreterare